

דאח ריח בני כריח השדה כו' ופי' רש"י ז"ל ע"ד קבלה, חקל תפוחין, כדאיתא בגמרא מה התפוח הזה פריו קודם לעליו, כך קדמו נעשה לנשמע, וזה הכוח אשר לישראל למסור את נפשם על נעשה בלי נשמע, וזהו אשר הוטב בעיני יצחק. (כ')

ויתן לך האלקים כו' פרש"י ובמדרש אם תזכה כו'. והנה ויתן הוא מתנה, אכן כן הוא המתנה שיהי' ג"כ עפ"י דין, כמ"ש כמה כמה פעמים על מ"ש יגעתי ומצאתי הגם כי המציאה היא שבאה בהיסח הדעת ואין שייך יגעתי ומצאתי, רק שבאמת אין ערך שיוכל אדם בכח יגיעתו להשיג דבר ה', רק שבשכר היגיעה נותנין לו במתנה ובדרך מציאה. (כ"א)

זהו זרעך כעפר הארץ כו', כמ"ש ונפשי כעפר לכל תהי'. (כ"ב)

זיעקבני זה פעמיים, אין עצה אחרת אלא ברמאות, וכן איתא בזוה"ק, ועוד נאמר בזוה"ק שאופן הרמאות ביופי הוא, ועצם של תחיה נקרא רמאה, שמרמה יען שנדמה כאוכל שוה עם יתר האברים ולמעשה זהו רמאות, והעצם הזה אינו נהנה כלום. ועיי"ש בזוה"ק למה הוצרך דוקא לרמאות. משום שעומד ואינו מניח, ומה שהוא מרמה אותו — בשלו הוא, נמלך אחר זה, הריהו יכול אז לדחות אותו. (כ"ג)

(כ) מכתבי החסידים. (כ"א) ע"פ שפת אמת. (כ"ב) מכת"ק של השפ"א זצ"ל מודפס בס' חיי הרי"ם וגור ארי'. (כ"ג) שיח שרפי קודש ג'.

הנה הש"י צדיק וישר לשלם לכל אחד כמעשהו, ע"י שקיים עשו כיבוד אב ה' המשפט שלא לגלות ליצחק שבנו עשו רשע מוחלט, שיהי' לו צער ע"ז, גם לא הי' אפשר ליעקב לקבל הברכות עד שיקיים כיבוד אם במסירות נפש, כמ"ש שמע בקולי כו', אמרה רבקה גם שיכול להיות אולי ימושני אבי כו' וממילא נפל כח של עשו שלא קיים אז כיבוד אב, שהלך להביא מגול וטמאים, גם לא לבש הבגדים לשמש אביו, כי כשזה קם זה נופל. (כ"ד)

מה ששאלו עשו ליצחק האידך מעשרין את התבן כו', כי יש לו ע"כ אחיזה בהקדושה מה ששומר את ישראל בעניני עוה"ז ובאמת עשו נברא נגד ישראל רק שיצחק רצה שיהי' נכנע תחת יעקב לסייע לו בפרנסתו, וענינו כעין יששכר וזבולין וזה שהביא ראי' שמעשרין את המלח אף שאינו עיקר המזון רק שהוא תבלין למזון. (כ"ה)

גיל יגיל אבי צדיק, איתא במדרש בן יגע בתורה מתמלא עליו רחמים כו', כי צדיק בן צדיק אין לו לדחות הרע שנברא בקדושה ונקרא יגע בתורה שזה עיקר עבודתם. (כ"ו)

יעקב ועשו חלקו ביניהם את העולמות, זה לקח את העולם הזה וזה את העולם

(כ"ד) ספר הזכות. (כ"ה) מכת"ק של השפ"א מודפס בס' חידושי הרי"ם וגור ארי'. (כ"ו) מכת"ק של השפ"א זצ"ל מודפס בס' חידושי הרי"ם וגור ארי'.

הבא ולא להנות מהעולם הזה אלא מה שצריך
אגב טיפולו בעולם. איתא זה יכתוב ידו לה'

וזה יאמר כו' כדאיתא בגמרא בעל תשובה
לא די באמירה רק בכתיבה. (כ"ז).

אוצר החכמה

פ ר ש ת ו י צ א

ויפגע במקום כו' איתא זהו תפילת ערבית,
והטעם שנקראת תפילת ערבית פגיעה,
יען שהערבית תוקנה להתפלל בעת החשכות
והסתרת האורות, ומי שיודע שאין לו כלום
ואין לו הכח להתפלל בתוך החשכות הריהו
יכול להתפלל ערבית, וזהו ויפגע, היינו שפוגע
בחבירו בלי טעם. (א)

והנה מלאכי אלהים עולים כו' איתא במדרש
פוחזים בו ורוקדים בו, ואם הי' אדם
מישראל יודע עד היכן ולאיוזה מקום מגיעים
מעשיו, כי אז לא הי' מבטל שום דבר
מהעבודה וממעשים הטובים, והוא ע"י מעשיו
יכול להרבות שפע ושמחה בעולמות
העליונים כנ"ל. (ה)

ויפגע במקום כו' עיקר תפילת ערבית ניתקן
על החשכות והגלות, וזה הי' תיקון
יעקב אבינו ע"ה. (ב)

ח"ח 1234567

יעקב תיקן תפילת ערבית להיות נעזר מתוך
החושך, ודבר הזה פעל יעקב אבינו
לכל הדורות שגם בתוך החשכות נוכל להשיג
הכל ע"י תפילה. (ג)

הארץ אשר אתה שוכב עליה כו' קיפל
הקב"ה כל ארץ ישראל תחתיו ושכיבה
קי"ל הוי קנין לקרקע. וק"ק הלא אי' בגמרא
קידושין (כ"ז ע"ב) שסדנא דארעא חד הוא,
ולמה אפוא הוצרך לקפל את הארץ תחתיו,
אלא ארץ ישראל נתקדשה בעשר קדושות
וקודש הקדשים מקודש מכולן, והוצרך לכן
לקפל הכל תחת קודש הקדשים. (ו)

במדרש ויקח מאבני המקום כו' תשתפכנה
אבני קודש כו', וישם מראשותיו
כי ירד מראשותיכם וישכב כו' נשכבה
בבשתנו כו' זה מרומז על קריאת שמע שרצה
להכין ענין קבלת עומ"ש ע"י דיבורי קודש,
וכן נשאר שלב יהודי יתעורר ע"י ק"ש,
להתלהב ולהתדבק בו ית'. (ד)

והי' זרעך כעפר כו', במד' אשא עיני אל
ההרים למלפני ולמעבדני מאין יבא
עזרי כו', מה אנא מוביד סברי בן בריי אלא
עזרי כו', מה אנא מוביד סברי מן ברי אלא
להם איזה מחשבה מיד מבחינים איזה שייכות
יש למחשבה הזאת אליהם, וכשנפל במחשבתו
שאין לו עזר כנ"ל ואין לו כלום מעצמו
הי' קשה לו וכי אנא מוביד סברי כו', ומה

(ה) ספרים שונים וש"ק ג'. (ו) מכתבי

החסידים.

(א) שפת אמת, ליקוטים. (ב) שפתי צדיק.

(ג) שיח שרפי קודש ג'. (ד) שפתי צדיק.

הענין של המחשבה הזאת וע"ז באה התשובה
לית אני מוביד סברי כו', אלא עזרי מעם ה'
הכוונה כי המחשבה הי' רק כדי שתתגבר
אצלו ההכרה ^{אוצר החכמה} שעזרי מעם ה' עושה שמים
וארץ, כיתרון האור מן החושך ורק ע"י
שנתברר שאין לו כל עזר לבד השי"ת, כמו
שאליעזר הלך בגמלים כי ע"ז הי' מבורר
יותר שעזרתו באה ^{אח"כ} מעם ה' עושה שמים
וארץ, אבל לא המחשבה ח"ו להיות מוביד
סברי כו'. (I)

בשביל שהפסיק כו' ולמה הפסיק, גם מה
שדרשו מחלת שנמחלו עונותיו אז,
שנתן (דעתו) להתגייר למה יפרשו כן, הא
כ' על נשיו רשעה כו' נ"ל שהשי"ת עשה כן
לאשר לרציחה הוא הראש וכוחו בשמים
מלאך הידוע, שכל שאין תיקון הכולל בעולם
בלע כו' צריך עצות להנצל ורבה יראה
מדבריו לזאת כשנשא מחלת כו' נפל מרשעתו
ונמתק קצת גם נתערב בחסד דקליפה
דישמעאל. (II)

וידר יעקב נדר כו' יעקב פתח בנדר תחילה
ומהות הנדר שיוכל לקשור את עצמו
בעת הבהירות עד שגם לאחר שיסתלק ממנו
הבהירות יהי' מקושר בכוח הנדר, ודבר זה
תיקן יעקב אבינו ע"ה לדורות. (III)

והנה באר בשדה כו' ויגל את האבן כו'
באר זו תורה באר מים חיים ואבן

גדולה היצה"ר ומי שיש בו מידת יעקב
מידת האמת, תתן אמת ליעקב, יכול לגלול
זה וכן באסיפה יכולין ג"כ לגלול זה כמ"ש
ונאספו שמה כל העדרים וגללו וכן שבת,
מצוה שעושין כל ישראל ביחד יכולין לגלול
כמ"ש והאכלתיך נחלת יעקב אביך וזה שאמרו
חזו"ל שפי הבאר נברא בין השמשות בע"ש
וז"ש בזה"ק דאתיחדא ברזא דאחד כו' וע"ז
כל דינין מתעברין מנה. (I)

והנה באר בשדה כו' בשם האר"י ז"ל כי
שבת נקרא שדה, כדכתיב נצא השדה כי
עוה"ז הוא מדבר שאין ניכר בו השגחת
השי"ת, ושבת נקראת שדה הראוי' לזריעה
שנתעורר כח הפנימיות, נקודה חיות מהשי"ת,
וע"ז מקבל זריעה כנ"ל. (II)

יעקב אמר בלשון תפלה אם כי לא עת
האסף המקנה, אבל עד אשר יגיע יומו
של משיח לאסף את המקנה, היינו לאסוף
את ישראל מפזוריו, הרי השקו הצאן ולכו
ורעו, יתנו לכל הפחות לכל אחד פרנסה
בימי גלותם. (III)

ברש"י ז"ל פירש כיון שהגיע לחרן יהב
דעתי' למהדר ואמר אפשר שעברתי
במקום שהתפללו אבותי כו'. ולכאורה קשה
למה לא התעכב מיד בעוברו שם, אלא יעקב
אבינו ע"ה הי' הצדיק האמיתי וכשהרגיש
בצורך להתפלל במקום אבותיו לא רצה

(I) מכת"ק של השפ"א זצ"ל מודפס בס'
ח"י הרי"ם וגור ארי'. (II) שפת אמת פרשת
ויצא. (III) מכתבי החסידים.

(I) מכת"ק של השפ"א זצ"ל מודפס בס'
ח"י הרי"ם וגור ארי'. (II) שפת אמת פרשת
ויצא. (III) מכתבי החסידים.

לעשות את זה אגב עוברו במקום, אלא עבר את המקום וחזר במכוון לשם, באופן מיוחד, וזה לימוד לכל אדם. (י"ג)

ותקרא את שמו יהודה כו', וכל אחד מישראל ^{אוצר החכמה} נקרא יהודי על שמו, כי שמו הוא ע"ש שבח יהודי' כמ"ש הפעם אודה את ה', שכל יהודי צריך לדעת שכל מה שהוא לוקח הרי זה יותר ממה שמגיע לו, יהודה פי' רש"י ז"ל נטלתי יותר מחלקי, היינו זהו יותר מחלקו המגיע לו. (י"ד)

ולא הגדת לי ואשלחך בשמחה ובשירים כו' וכי לכלי זמר הי' צריך יעקב, וגם זה ענין יעקב, אולם כי לפעמים היצחק' מבטל עצמו מכל וכל ומכניע עצמו להקדושה,

ומסייע לאדם כדי שעי"ז יכול לגנוב דבר ע"י שמתחבר לאדם, וזה ענין גוגה, וז"ש ליעקב ואשלחך בשמחה ובשירים שהי' מסכים עמו והי' ע"ז השמחה בשלימות וכמו שהי' לעתיד בלע המות כו', וזהו בשמחה ובשירים ובתוף וכנור ובאמת אם הי' כן כוונתו הי' טוב מאד אולם יעקב ידע שלבן הארמי ביקש לעקור את הכל, וע"י חיבור זה יגרום רעה גדולה ולכן ברח ממנו. (ט"ו)

יש לאל ידי כו' הרה"ק הרר"ב זצ"ל מפשיסחה אמר, שקשה להבין את התנהגותו של לבן, כי למה סיפר ליעקב שה' הזהיר אותו שלא יזיק לו, אלא איש כלבן, שזכה פעם אחת למדריגה אי אפשר הי' לו לעצור את עצמו ולא לספר. (ט"ז)

1234567

פרשת וישלח

במדבר'ש שלא יפה עשה מחזיק כו' צדיק מט כו' ממיט עצמו כו' לדרכו הי' מהלך כו' ובזוה"ק מפליג בשבח ענין זה ששלח והכניע עצמו מאד והוא כענין שעיר המשתלח ונראה בעזה"י כמ"ש בגמ' יעקב אבינו לא מת כו' ופריך וכי בכדי חנטו כו' וספדו ומשני לי' מקרא אני דורש כו' זרצך מה, זרעו בחיים אף הוא בחיים כו' וע"ז מרמזים הרשעים מה שני לי', אולם מבקשי

(י"ג) שיח שרפי קודש ג'. (י"ד) מכתבי החסידים. (ט"ו) מנתי"ק של השפ"א מודפס בט' זי' הרי"ם וגור ארי'. (ט"ז) ע"פ שפתי צדיק.

ה' יבינו כל, כי יש בתורה פשט רמו דרוש סוד כידוע, נגד ד' העולמות, וזה נוהג בכל דבר, גם באדם יש פרד"ס, פשוט הגוף והנפש כמו שהוא והוא עולם העשי', ויש רוח שהוא הציור שבו ועניניו הוא רמו, והוא יצירה כו', ודרוש שהוא עולם הבריאה שהוא לכבודי בראתי, נק' גשמה וחי' ע"ש חיים, והן הלשונות שכ' בתורה, בריאת אדם ויעש, ויצר, ויברא, ויפח באפיו כו', והן ד' יסודות ושרשם משם הקודש, וכ"כ בשער קדושה, וזה אמר שכפי הפשט שלו מת, אבל ענין דרוש וסוד שלו לא מת, זהו דשני מקרא אני דורש כו', שרוחו וכוחו עדיין חי בכל איש מישראל, וזה פירושו במדרש על

פ' שמע ישראל שאומרים לישראל סבא שישמע, שעדיין זה אצלנו מה שהי' כל חפצו בעולם ליחד שם הקדוש, והיינו שבאים בק"ש לעולם הבריאה ושם חי ושומע כשיש בנו הקול הזה שנקרא קול יעקב, ודורש ה' כמ"ש דרשוני וחיו, והוא ממש כנ"ל שחי, וזה שנאמר ויאסוף רגליו כו' בחי' תחתונה שלו. וי"ל בזה פי' הוזה"ק אימת מית בשעתא דכ' ויאסוף רגליו ע"ש, וגם כאן בשליחות הזה ^{אח"כ 1234567} אם היה העולם מתוקן כמו לעתיד הי' המעשים טובים, כפי כל הפרושים של האדם פרד"ס שלו ושל כל העולמות ג"כ כנ"ל, אבל כשעדיין אינו התיקון הכולל ההכרח לפעמים לעשות מה שטוב לענין סוד בעולם העליון אף שגורם קצת קלקול בעולם שלמטה הימנו ולזאת ע"פ זוה"ק ענין טוב שאין למעלה ממנו, הגם שע"פ עולם המדרש אינו טוב כ"כ גם יעקב אבינו ידע מזה אף על פי כן הכריע לשלוח ^{אוצר החכמה} שיתוקן במקום הנעלם. (א)

וישליח יעקב מלאכים כו' איתא במדרש בזעקך יצילך קבוצך כו' את כולם יקח והבל ישא הרוח כו' זה עשו ואלופיו וחוסים בו ינחל ארץ זה יעקב כו' וישב יעקב כו' ויבא יעקב שלם כו' נראה שנעשה שלם אחרי כל ההצלה הזאת מעשו והמדרש בא להגיד שכל מעשי השי"ת עם האדם הכל לטובה ופירוש הכתוב כי בעת צרה וחושך לאדם בעבודת השי"ת רואה אדם שהכל מהשי"ת כמ"ש הסתרת פניך הייתי גבהל, ונתברר ע"י הסתרת פנים שברצונך העמדת

להררי עון, ולא כמו שנראה לאדם מקודם, אני אמרתי בשלוי בל אמוט ועתה כשנתברר זאת והאדם משפיל עצמו ואליך ה' נפשי אשא כו', ואתחנן מלשון חנינה כמ"ש קטונתי כו' ועי"ז האדם שב בתשובה וענין תשובה ידיעה שמשיב לחי החיים כמ"ש ונפשי ורוחי אליך יאסוף, וזה ענין הכ' אל המקום הזה ששם כינס הכל וזה ענין יוסף הצדיק, כי מי שיש בו פני' קטנה ואף קוצו של יו"ד מאבר קטן שאינו דבוק בשורשו שוב אינו נקרא במדת יוסף הצדיק כנראה בחוש ולכך כשנמול אברהם נקרא תמים הוא כלל מצות כמ"ש בזוה"ק, וע"י תשובה זו ממילא את כולם ישא והבל יקח הרוח כדכ' לא כן הרשעים כי אם כמוך כו', וצריך שיהי' לאדם הרוח נגד המוץ לדחוף את המוץ וכפי ערך הרוח שיש לאדם כן נדחה המוץ והקליפה, וכן ההבל שבאדם כשנדבק בשורשו ואף החמימות נקשר בעבתות אהבה כמ"ש רשפי רשפי אש שלהבת ה' אז נקשר ההבל והרוח בשורשי, וממילא דוחה הרע, וזה ענין תשובה. לכך אף שאצל א"א ע"ה אין לנו השגה מה נקרא חטא ומ"ש שירא שמא נתלכלך בחטא הנה לא אמרו שמא חטא בעצמו רק שמא נתלכלך בחטא וכ' בש"ס שמא יגרום החטא יכן לשון רש"י ז"ל ויגרום זאת להמסר ביד עשו כו' ביאור הענין כי גוף החטא הוא הפגם ולא מעשה העבירה רק העבירה נקרא חטא ע"י הפגם והמלאך הנברא מהחטא וכן השדים וכל אלה נקראים חטאים כידוע מזוה"ק וש"ס ואלו החטאים והקליפות והם הסובבים אל האדם תמיד ורוצים לדבק בו וללכדו בעונות ולזה צריך האדם להיות נקי מאד עד שהש"י שומרו ע"י פריסת סוכת שלום שלא יוכלו להדבק בו

וזהו שמא נתלכלכתי בחטא כי על עשיית
החטא לא שייך ספק כי ודאי יודע האדם
חטאו ומכ"ש יעקב אע"ה שדבק עצמו כל רגע
ורגע, אמנם שמא ע"י שאין לו זכות כמ"ש
קטונתי, כמ"ש רש"י ז"ל נתמעטו זכויותי
וכשאין לאדם הרבה זכויות יכולין להדבק בו
ולהכשילו כנ"ל וזה יגרום למסור לידי עשו
ושוב לא יכול לסמוך על ההבטחה שהיתה
להצילו מיד עשו כמו שהוא ללא לכלוך שעל
ידו יכול ח"ו להמיר תחת יד עצמו, ולזה
התפלל הצילני נא מיד עשו וע"י התפילה
והתשובה נתדבק בשורש החיים וממילא
נדחה עשו ואלופיו ע"י הרוח וההבל של
הקדשה שביעקב אע"ה ונתדבק בכל ז' ע"י
השתחוואות שזה ענין ^{אח"כ} ¹²³⁴⁵⁶⁷ ביטול ונתדבק עד
השמינית למעלה מדרך הטבע והוא עלמא
דאתי כנודע ושם יכולין לעשות וז"ש עד
אחיו שבמקום הניכר א"צ שמירה ושם יש
שורש הכל גם של הדינים כנודע, ושם
יכולין לגשת וז"ש עד אחיו ששם מתחברין
להיות אחד כנ"ל, וז"ש אח"כ ויבא יעקב
שלם שע"ז נדבק במקומו כראוי ונעשה
שלם בכלל ונדחה אלופי עשו כו' וישב יעקב
מלשון תשובה שנתישב עצמו במקומו בארץ
מגורי אביו כו' מלשון יראה והוא תשובה
עלמא דאתי כנודע ענין זה בזה"ק על מלכות
ולפי הנ"ל על בינה והכל אחד, וז"ש במדרש
בזעקך יצילך קבוציך שזה הכינוס להשי"ת
להצילו מיד עשו ודחו האלופים כנ"ל, יעקב
שהי' בחיר שבאבות הי' סימן לבנים כדי
להסיר כל המכשולים צריך לירד מארץ
ישראל לחו"ל כדי לתקן גם מקומות אלו וזה
סדר פרשיות ויצא יעקב וישלח יעקב וישב
יעקב שיצא מחו"ל וע"י פעולות ועבודות

תיקן שם תפילת ערבית, היינו במקום חושך
והסתר כנ"ל וישלח כו' מפשיט הקליפות וגם
ששלחם וגרשם ואח"כ חזר למקומו, וישב
יעקב וזה הי' ענין השליחות שכ' במד' מחזיק
כו' ישן כו' והפי' שאמר שמצד עצמו לא הי'
השליחות לצורך זה ואדרבה ישן הי' כו',
אמנם שרצה לתקן גם כשיהי' מקום צר. (ב).

וישלח יעקב מלאכים כו' ארצה שעיר כו'
פי' רש"י ז"ל כל תיבה שצריכה
למ"ד בתחילתה הטיל לה ה"א בסופה,
היינו שצריכה למ"ד, לימוד, וזה סוד. (ג).

כתיב וירא אלקים את כל אשר עשה והנה
טוב מאד ודרשו חז"ל זה יצה"ר
ביאור הענין שיש בו דרכים לדחות היצה"ר,
אולם איזה גיבור הכובש את יצרו כו', ר"ל
לכבשו תחת ידו ולתקנו ג"כ, ודאי גודל
התפארת עתה כשיש יצה"ר וכובשין אותו
וזה רצה אבינו יעקב ע"ה תפארת ישראל
לתקן ג"כ כמו שיש יצה"ר והביא עצמו לידי
סכנה וז"ש וירא מאד אף שהבטיחו השי"ת
מ"מ ע"ז מאד ירא, וזהו וירא מאד ויצר לו
פרש"י ז"ל שמא יהרג אחרים. אחרים נקרא
סט"א שהם אחרים של אחר, ואינו רוצה
להרגם רק לכבשם תחת ידו כנ"ל, ועזר לו
השי"ת וכ' וישקוהו כמו עין השקה שנעשה
מחובר למקוה ועי"ז יטהר כן נשיקה זו
שנמתק בשורשו וממילא נדחה הרע שבו
ואפשר אם לא הי' שם לדרכו שעירה הי' לו
תיקון ג"כ אולם כ' וישב עשו כו' ויעקב בסע

(ב) מכת"ק של השפ"א זצ"ל מודפס בט'

ח"י הרי"ם וגור ארי'. (ג) רמתיים צופים

סכותה שהוא פריסת סוכת שלום הועיל ונתעלה ונדבק בשורש החיים כנ"ל. (ד)

והי' בית יעקב אש, כאשר יאסוף ויקבל כל האש שיש בו לעבודה יקרא בית יעקב, תתן אמת ליעקב, ועד כמה שאדם נקרא יעקב נותנים לו מידת האמת, היהודי הקדוש זי"ע אמר חותמו של הקב"ה אמת, חותם כזה שאי אפשר לזייפו, שאם יזייפו הרי שוב לא יהי' זה אמת. (ה)

עם לבן גרתי ותר"ג מצות שמרתי כו' כו' הוא דרך רמז, ויהי לי שור וחמור כו' זהו בפשטות. ומאריך הכתב בענין עשירות שאם ירצה להרע לו יריע רק להונו ולא לענינים הנוגעים לנשמה. וכן ביקש דוד המלך ע"ה תערוך לפני שולחן נגד צוררי כו', שיביטו הצוררים רק על שולחן העשירות ועי"ז ינצל הפנימיות שלא ישלוט עין הרע, וכן יש לצדיק הדור עין הניכר לכל ואין זה עיקר רכושו רק הטמון וגנוז. (ו)

איתא במדרש הבחיר שבאבות ובנביאים הבטיחו הקב"ה ונתיירא כו', ועל ידי שהבין יעקב אע"ה שעל פי דרכו הוא בסכנה, והגם שבודאי הי' בטוח בהבטחת השי"ת, אבל לא נעשה בו שינוי ע"י ההבטחה, והוא עשה את שלו להתפלל בעת צרה. (ז)

מיד אחי מיד עשו כי ירא כו' כי ירא משני האופנים, מהתקשרות עשו להיות עמו

(ד) מכת"ק של השפ"א זצ"ל מודפס בס' חיי הרי"ם וגור ארי'. (ה) מכתבי החסידים. (ו) שפתי צדיק. (ז) שפת אמת.

כאח ומשנאתו. ומול ב' אלה הי' ליעקב ב' מחנות להציל את עצמו. והו' ב' בחינות חסד ואמת, המחנה של חסד כל שאין אדם זוכה מעצמו ירא מן האויב, אבל המחנה של האמת אינו ירא מחרבו של עשו. ורק מקרבת הרשע צריכים שמירה, משפת שקר. ולכן על שני מחנות אלה ביקש הצילני כו' מיד אחי מיד עשו כנ"ל. (ח)

ואתה אמרת היטב איטיב עמך כו', ואם כן למה נתיירא, וזהו מה שאמר ויצר לו, שצר לו על היראה שנתירא מעשו. (ט)

קמונתו מכל החסדים וכו' ועתה הייתי לשני מחנות, והלא גם הוא עצמו חילק את מחנהו שלא לרצונו ומההכרח עשה זאת, ולא מרצון, והזוה"ק מקשה גם לאחר שהי' לו מחנות מלאכים למה נתיירא, וגם הפשוט של הזוה"ק הוא עמוק, ותי'. בזוה"ק יעקב אבינו לא רצה בסיוע של הגם, והתפלל שיעזור לו השי"ת במצבו הוא, ועי"ז זה פעל לדורות, שבני ישראל יכולים להוושע גם בתוך החשכות. (י')

בשם הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע הי' קטונתי מכל החסדים, שגם זה שקטן הוא בעיני עצמו זהו ג"כ מחסדי השי"ת. (י"א)

למי אתה ואנה תלך ולמי אלה כו' הג' שאלות נגד השלושה דברים שכ' באבות

(ח) שפת אמת. (ט) שפת אמת פד' וישלח. (י') שיח שרפי קודש ג'. (י"א) שפת אמת.

לנשכו כו' כי הנשיקה עצמה היא הנשיכה,
כדכתיב נעדרות נשיקות שונא כו'. (ט"ז)

אחיזת עשו נקרא הר שער, כי צדיקים
נדמה להם כהר, יען שבכל עת יש
להם נסיונות ועומדים בנסיון, ובכל פעם
בנסיון יותר גדול, ומכל עבודתם נעשה הר
גבוה, ורשעים כחוט השערה, כי תחילת
הנסיון מעט הוא, כמו שער, ואין עומדים
בנסיון ונשארים ליד השער. (י"ז)

שכם ר"ת שם כבוד מלכותו, והוא המשכת
רצונו ית' גם בתוך הטבע, בירור כביד
מלכת שמים גם בעוה"ז. (י"ח)

הרמב"ם ז"ל מקשה וכי רוצחים הי' בני
יעקב שהרגו את שכם, ואפשר
להגיד שלפי הדין גוי ששבת חייב מיתה,
משום ששבת אות הוא ביני וביניכם וגוי
המשתמש באות חייב מיתה, ועל מילה נאמר
ג"כ והי' לאות ברית ביני וביניכם, חייבין
ג"כ מיתה, ובני יעקב אמרו להם אך בזאת
כו' היינו להמול לשם גירות, שיהי' כמותם,
כישראל, ובני שכם מלו עצמם לתאות
חתנות ולהשאר גוים, ולכן נתחייבו
מיתה. (י"ט)

אברהם קראו הר, יצחק שדה, יעקב בית.
כל אחד כפי יגיעתו בעבודת הקודש,
אברהם פעל עבור המתקרבים לעבודתו

הסתכל בג' דברים כו', שגם עשו הרשע
שאלו אלו השאלות להביא לאדם עצבות
גדולה, ועי"ז לא יעשה כלום, והתשובה עי"ז
לעבדך ליעקב כי חלק ה' עמו כו', ולזאת
אף ממדריגה התחתונה אין לו להניח
להשי"ת כי אין לו דבר אחר. (י"ב)

מנחה היא שלוחה כו' זהו ג"כ תשובה היא,
כאילו הקריב את נפשו לאדוני
(מיוחד להשי"ת) ולאדוני לעשו ג"כ תשובה.
שעשו עומד לנגד לרע ח"ו. (י"ג)

ויקם בלילה כי לכל החשכות אשר בא
ליהודי יש דרך מוכן להאיר לו על ידי
תשובה שיתקן העיוות, שע"י בא עליו
החשכות. סמוך לזה אי' אלמלא נגדי' לחנניא
מו"ע הוי פלחי לצלמא, כדאיתא בתוספות
שלא הי' דין עי"ז ולכך לא נגדי' שהי' נופלים
עי"ז, רק הפילים לאש והי' המאפיל לאור
קידוש שם שמים ברבים. (י"ד).

בשם האר"י ז"ל יעקב שכם פחים קטנים
וחזר עליהם, שיש לדעת שכל דבר
שנתנו לאדם מן השמים יש לו איזה שייכות
להם, ולכן יש להיזהר לא לקלקל ולאבד את
הדבר, ולפי זה יש להיזהר במעלות ובתכונות
הטובות של כל אחד שלא לקלקלם ולאבדם
ח"ו. (ט"ו)

זירק לקראתו כו' וישקוהו דרשו חז"ל ביקש

(י"ב) מכת"ק של השפ"א זצ"ל מודפס
בס' בס' חיי הרי"ם וגור ארי' ועיין בשפת
אמת פרשת וישלח. (י"ג) מכת"ק של השפ"א
זצ"ל מודפס בס' חיי הרי"ם וגור ארי'.
(י"ד) שפתי צדיק. (ט"ו) שיח שרפי קודש ג'.

(ט"ז) שפת אמת. (י"ז) שפתי צדיק.
(י"ח) שפת אמת, ועוד, ובמקום אחר בשכ"ס
ג"ת ברוך שם כבוד מלכותו. (י"ט) שיח שרפי
קודש ג'.

סגולה יודעים מתי מותר להקפיד ולהם מותר להקפיד, ויעקב ידע את הסוד הזה. (כ"א)

איתא במדרש יעקב שמר את השבת כדכתיב ויחן את פני העיר ששמר עירובי תחומין ועי"ז נתן לו העולם שלא במדה בזה ששמר, כדכתיב אל יצא כו', ולא הניח ההתפשטות לחוץ, ומשל על כל גדולים האחרונים, עיקר העבודה בשבת משכמו ומעלה גבוה מכל עם. (כ"ב)

ית"ש שיעלו למדריגת הר, אז ניכר הבדל מעתה"ז. יצחק בחי' שדה הטובה לזריעה ולהוציא פירות. יעקב פעל בית, הוא ביהמ"ק מוקף מחיצות מכל סביביו בל גיע ח"ו שום מגע נכרי לחוץ לכל העולם וכל הברואים, כמפורש בכ' יפה גוף משוש כה"א. (כ)

ויחר אף יעקב ברחל כו' לא מצינו בתורה שאברהם או יצחק יהי' בהקפדה רק אצל יעקב נאמר ויחר אף יעקב כו', או ויחר ליעקב וירב בלבן כו', ורק יחירי

פרשת וישב

ידח ממקומו, אין הרע יכול להגיע אליו, וזהו וישב יעקב שישב במקומו בחוץ, וזהו בזעקך יצילך קבוציך, היינו מאמץ כל כוחותיו רק לשמים בקשר אמיץ וחזק, וזהו הצילו מיד עשו ואלופיו. (א)

איתא במדרש ראה כת של כלבים כו', הכוונה לא שישים לבו בעיקר ללחום אתם ויחשבו הרעיונות בענין אשר הוא ח"ו פגום עי"ז יוכלו הסט"א בקלות להתגבר עליו, רק ישב ויעשה עבודתו בקודש כמו קודם המכשול (ב)

איתא במדרש קץ שם לחושך כו', פירוש, קצבה וגבול יש לנסיגותיו של האדם, הנקראים ונראים בעיניו כחושך. את האדם

^{ואמר החכמה} וישב יעקב כו' איתא במדרש בזעקך יצילך קבוציך תנא כינוסו וכינוס בניו הצילו מיד עשו ואלופיו כו', ועוד איתא במדרש ראה כת של כלבים וישב לו ביניהם. והענין הוא כמ"ש ביוסף הצדיק מסלסל בשעריו כו' ומי פתי ויאמין על יוסף שהי' צדיק יסוד עולם, שעשה מעשה נערות כאלה, אולם הענין הוא מה שאדם שומר את עצמו מן היצה"ר ודוחה אותו נקרא מעשה נערות, ובפרט אצל צדיק כמו יוסף, כי עיקר עבודת האדם הוא להיות דבוק בטוב, וממילא אין היצה"ר יכול לבוא אליו, כמו בכלב, שכשאדם יושב הולך לו הכלב ממנו, וכן הדבר כשאדם עומד לו במקומו בישב הדעת לכל

(כ) שפתי צדיק. (כ"א) מכתבי החסידים.
(כ"ב) מכתבי"ק של השפ"א וצ"ל מודפס בס' חיי הרי"מ וגור ארי'.

(א) מכתבי"ק של השפ"א וצ"ל מודפס בס' חיי הרי"ם וגור ארי'. (ב) שפתי צדיק.

[אח"ח 1234567]

הגדול בוחנים בנסיונות גדולים ואת הפחות ממנו בנסיונות קטנים. (ג)

איתא במדרש בשעה שהצדיקים יושבים בשלח ומבקשים לישוב בשלח בעוה"ז שטן בא ומקטרג, אומר, לא דיים שהם מתוקנים לעוה"ב אלא שרוצים לישוב בשלח בעוה"ז, יצחק אבינו ע"ה לא הי' בעולם הזה, כי הוא הי' עולה תמימה, ויעקב אבינו ע"ה שרצה לישוב בשלח היינו שרצה לשבת בארץ מגורי אביו, כמ"ש וישב יעקב בארץ מגורי אביו במקום בו ישב אביו, קפץ עליו הרוגז, היינו שלא נתנו לו הדבר כי יעקב אבינו הי' צריך לשבת בעוה"ז ולתקנו, ולא הי' די מה שתיקן בשביל עוה"ב. (ד)

הרי"ק מקצאק זצ"ל אמר על מה דאי' במדרש בזעקך היינו הקיבוץ שבאדם. (ה)

איתא ברש"י ז"ל ביקש יעקב לישוב בשלח כו' היינו שרצה שגם עוה"ז יהי' בשלח, שיהי' תיקון השלם, שיהי' כמו לעתיד בלע המות לנצח אך עדיין לא הי' הזמן ע"ז לכך קפץ רוגזו של יוסף. (ו)

איתא במדרש ראה כת של כלבים וישב לו ביניהם כו' היינו כשרואה אדם שבאים עליו צרות, לא יבקש עצות איך לברוח

(ג) שיח שרפי קודש ג'. (ד) שיח שרפי קודש ג'. (ה) מכת"ק של הנשפ"א זצ"ל מודפס בס' חי' הרי"מ וגור ארי'. (ו) מכת"ק של הנשפ"א זצ"ל מודפס בס' חי' הרי"ס וגור ארי'.

מהצרות אלא מתוך הסבל עצמו הריהו צריך למצוא לו מקום, וזהו ע"י אמונה בלב שלם שהכל מהשי"ת, וממילא כל הצער הוא רק איזה הסתר חיצוני ובפנימיות הרי זה הכל טוב. (ז)

איתא במדרש אם שוט ימית פתאום כו'. ^{אוצר החכמה} וישב יעקב בשוב הדעת, והרשעים עושים במהירות, ואינו מתחשב אם יכול לגמור, ונמצא מת פתאום. (ח)

משמים השמעת דין ארץ יראה ושקטה כו' היהודי הקדוש זי"ע אמר שהדינים באים אך ורק כדי שיראו מלפניו שנאמר אלקים עשה שיראו מלפניו כו', ולאחר שהאדם מתירא נתבטל הדין ושקטה הארץ, וזהו ממתיק הדינים בשורשן, כי הדין בא רק לצורך חסד, ובוה שהאדם מתירא הריהו ממתיק את הדין, וזהו וישב יעקב בארץ מגורי אביו היינו פחד יצחק. (ט)

איתא במדרש ביקש יעקב לישוב בשלח כו' פי' כי הצדיקים רוצים שיהי' גם בעוה"ז נגלה הארה האמיתית כו'. (י)

והוא נער כו' פי' שהי' גוער מעליו את הרע ועוד י"ל שתמיד הי' נער. (יא)

מסלם בשערו העיקר הוא שער האמת, כי הקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה. (יב)

(ז) שפתי צדיק. (ח) שפת אמת ליקוטים. (ט) שיח שרפי קודש ג'. (י) שפת אמת פ' וישב. (יא) מכתבי החסידים. (יב) מכתבי החסידים.

דבתם רעה כו' פי' רש"י ז"ל שהי' אוכלין אבר מן החי, פי' כי יוסף הי' צדיק יסוד עולם, שכל ישראל דבוקים בו, ואדם המפריד עצמו ממנו נקרא אבר מן החי שאינו מחובר אל הצדיק הנקרא חי עולמים, וכיון שהם הי' שונאים אותו נקראו כו' אבר מן החי. (י"ג)

לך נא ראה את שלום אחיך כו' והשיבני דבר כו', בשם הרה"ק הרר"ב מפשיסחה זצ"ל שרמו לו שיעשה שלום והשיבני דבר היינו שעי"ז יתקן הדיבה שהוציא עליהם. וזהו הפי' שאמרו לו אח"כ אביך צוה לפני מותו כו', ואין סברא שיאמרו שקר ממש, אך היינו שאמר לו לעשות שלום ולא נתקיים עדיין כנ"ל. (י"ד)

וישאלהו כו' לאמור מה תבקש כו' בשם הרה"ק מקאצק זצ"ל שהמלאך באמרו מה תבקש למדוהו שיאמר ויחזור ויאמר תמיד את מבוקשו, ובודאי לא היה זה דבר קטן לרדת מבית מדרשו של יעקב אבינו ע"ה למצרים השטופה זימה, והנה החזירו שיזכור תמיד את מבוקשו הקבוע בו ועי"ז חזר לקדמותו. (טו)

ונראה מה יהי' חלומותיו כו' איתא ברש"י ז"ל ברוח הקודש שמכיון שיהרגוהו

(י"ג) מכת"ק של השפ"א זצ"ל מודפס בס' חיי הרי"ם וגור ארי'. (י"ד) מכת"ק של השפ"א זצ"ל מודפס בס' חיי הרי"ם וגור ארי'. (ט"ו) שפתי צדיק.

כו', ועפ"י פשוט, שבודאי השבטים הקדושים הי' יכולין להחיות מתים כרבה ור"ז, והי' דעתם שאם יהי' צער אביהם גדול כ"כ יחי' אותו ויוכלו להתקיים עוד חלומותיו. (ט"ז)

מה בצע כי נהרוג את אחינו כו' איתא בתרגם מה ממון נתהני לנא ארי נקטול ית אחינא, וקשה וכי טעמו של יהודה הי' יען שלא ירויחו ממון ע"י הריגת יוסף, בשביל זה לא יהרגוהו, ואחרת הי' כן מסכים להרגו, וי"ל ע"פ דאיתא שכל אדם נשלח לעולם לתקן איזה דבר, והצדיק נשלח לתקן דברים גדולים, והשבטים אמרו שיהרגו את יוסף ואת התיקן שעליו לעשות, הם כבר יעשו, ועי"ז אמר להם יהודה מה בצע, מה ירויח השי"ת מהדבר הזה אם אתם תתקנו. איתא אצל קין אמר לו הקב"ה קול דמי אחיך צועקים כו' ומה הייתה הצעקה, שלא תיקן בעולם מה שהי' לו לתקן, וזה שאמר יהודה וכסינו את דמו, נתקן את תיקונו ואז הדם לא יצעק אבל השי"ת הלא לא ירויח כלום מזה. הרה"ק הרר"ב מפשיסחה זצ"ל אמר, שאם יציעו לו להחליף עם אברהם אבינו ע"ה לא הי' מסכים, כי גם אחרי החליפין לא יהי' בעולם יותר מאשר אברהם אבינו אחד ומה ירויח השי"ת מזה, כזאת היתה גם טענתו של יהודה. (י"ז).

וימכרו כו' בעשרים כסף איתא במדרש שלקחו מנעלים בעשרים כסף, הענין

(ט"ז) מכת"ק של השפ"א זצ"ל מודפס בס' חיי הרי"ם וגור ארי'. (י"ז) מכתבי החסידים בשם הרה"ק ר"א מפוריסוב.

כי כל מדה הן אהבה או יראה שייכים לרע
ח"ו כמו לטוב, וצריך שיהי' מנעל חזק שלא
תתפשט האהבה רק למקום הצריך להשי"ת וכן
בכל המדות וכשהי' יוסף עמהם הי' הוא
המנעל שלהם, וכשמכרו אותו הי' צריכים
למנעלים. (י"ח).

גמלים טעונים פשתן, דאיתא פשתן הוא בד
בבד, שנקרא אלופים, שכל אחד הוא
דבר לפני עצמו, ולכן דמוהו לחבילות של
פשתן, וכ"כ נפשות ביתו, וביעקב כתיב
שבעים נפש, שעשו רצה לעשות מכל דבר
התפשטות, להיות דבר בפני עצמו, ויעקב רצה
לקרב את ההתפשטות לנקודה פנימית להיות
אחד. (י"ט)

איתא במדרש משל לפשתני כו' ומובא
ברש"י ז"ל, פי' כי החז"ל כתבו על
פשתן שגדל בד בבד בפני עצמו, ולזה קראו
לכל שרי עשו בשם אלופים, כי כל אחד הי'
דבר מיוחד, בפני עצמו, ונקרא כ"א אלוף,
לשון יחיד, ולכך א' לשון ארור, שהברכה הוא
במה שיש חיבור ולא במה שיש פירוד,
ונקראים אלופים שעומדים אצל האלוף ואינם
מניחים להיות שפע משמים ע"י חיבור,
אולם ע"י קיבוץ ישראל שמתאספין להיות
אחד, ושורה ברכה ביניהם, ועי"ז יכולין
לדחות האלופים, וניצוץ אחד יוצא מיוסף,
הוא הנקרא צדיק יסוד עולם, המאחד ומקבץ
שיוכל לירד ע"י שפע מן השמים, מסלסל
בשערו שהי' בודק ורואה עצמו תמיד אם נקי

(י"ח) מכת"ק של השפ"א זצ"ל מודפס
בס' חיי הרי"ם וגור ארי' (י"ט) ע"פ שפ"א

הוא משמץ רע, וזה נקרא שערות, שהם
המותרות וזה פי' הכיור שנאמר בתורה מראות
הצובאות שקודם התפילה והעבודה יראה אדם
שלא יהי' לו ענין המראות לבדוק עצמו
לסלסל כו' רק יהי' כיעקב חזק בעבודת
השי"ת. (כ)

איתא בזוה"ק שע"י מכירת יוסף גרמר
סתימת אורות, וכמ"ש האריז"ל בלקוטי
תורה פרשת וישב שגרמו יבש ביסוד הנקרא
טוב עי"ש, וגרם יניקה לאותם שאינם ראויים
שחתם אות למצרים, כמ"ש האר"י דא לחמא
עניא והו' הערב רב, ולכן נפלו כ"ד אלף
בשיטים משבטו ולא ברכו משה רבינו ביחוד
כדי שלא יתפשט לערב רב, רק כללו ביהודה,
ולכך אחרי מיתת כ"ד אלף תלמידי ר"ע שהי'
תיקון להנ"ל כמ"ש האר"י ז"ל, עשה רשב"י
הזוהר שהוא פתיחת אור התורה אור כי טוב,
והתיקונים, שלא יתפשט האור לשאינם
ראויים שהוא תיקוני זוהר. (כ"א)

חבר נא הכתונת בנך כו' מזה אפשר ללמוד
שמלבוש מובהק הרי זה סניף להתיר
עגונה, כי אחרת לא הי' יעקב מקבל את
הכתונות כסימן שיוסף מת, וגם השבטים לא
הי' שולחים את הכתונות כסימן. (כ"ב).

(כ) מכת"ק של השפ"א זצ"ל. מודפס
בס' חיי הרי"ם וגור ארי' (כ"א) ספר הזכות
ליקוטים. (כ"ב) רב אחד שאל את רבינו הק'
זצ"ל אם לצרף כסניף להתיר עגונה את
מציאת המלבושים המובהקים של הנעדר
וחשב הרב שאי אפשר לצרף את המלבושים
כסניף כי הלא אנו רואים בתורה שיוסף הי'
חי ואת המלבושים המובהקים מצאנו והשיבו
רבינו הק' כנ"ל. (מפי השמועה)

איתא במדרש נפור עצמינו כו', בחינת יוסף
הי' להיות קדוש ונבדל, בלתי לה' לבדו
כמ"ש נזיר אחיו, ובחינת יהודה הי' להביא
את הקדושה גם לעניני עוה"ז כמ"ש ואל עמו
תביאנו כו', ובוה הי' מחולקין גם רבותינו ז"ל
כי מהם רצו שיהי' מעט חסידים אבל קדושי
עליון, ומהם אשר רצו שהחסידות תתפשט בין
רוב עם אף שיהי' פחותים במדריגה. (כ"ג)

ויהי כדברה אל יוסף יום יום כו' בשם
הרה"ק ממעזביזש זצ"ל כמו שהיא
נתכוונה לש"ש כדאיתא שראתה באיסטרולוגין
שלה שעתידה להוליד כו' כן הי' בודאי ליוסף
דמיונות שזה רצון שמים כדי להגדיל את
הנסיון, והי' לו ספק אולי היצ"ט הוא המסיתי,
וכשראה שהיצר מסית אותו יום יום הבין
שזהו היציה"ר כי דרכו של היצ"ט להציע לאדם
פעם אחת לעשות מעשה טוב והיציה"ר נוגש
אותו בלי הרף וזהו יום יום כו'. (כ"ד)

הרה"ק הר"ב מפשיסחה זצ"ל אמר שעל
כמה דברים הריהו מתבונן כל ימיו
(א) על יעקב אבינו ע"ה שלא הי' עוד אדם
כמוהו בעולם כדכ' יעקב אשר פדה את
אברהם כו' ומלאכי שרת מקלסין בכל יום
ואומרים ברוך כו' אלקי ישראל, ומצדיק יסוד
עולם כמוהו נסתלקה השכינה כ"ב שנה והוא
עמד בצדקו כמקודם וכל העולמות הי'
תלוין בו הכל כמו בימי האור. (ב) על יהודה,
אשר ידע בנפשו שהוא איש נאמן, וישלח לה
את הגדי שהבטיחה והי' יכול ליקח ממנה

(כ"ג) שפת אמת פ' וישב. (כ"ד) שפתי

צדיק.

אח"כ את המשכון בכוח, — יען שקיים אור.
ההבטחה, לתת גדי עזים, אשר בשביל זה נתן
לה את המשכון. — אבל יען שלא הי' לפי
היושר מפני שהיא רצתה דוקא משכון, ואם
הי' יהודה סר אפילו כל שהוא מהיושר היתה
תמר נאבדת בשריפה, עמה עוד ב' נפשות
אשר מהם נברא אור המשיח. (כ"ה)

המגיד הקדוש ממעזביזש זצ"ל אמר על
הרה"ק ר"פ מקוריץ זצ"ל (כ"ו) שהוא
מתנהג ברחבות, והי' נראה ח"ו כגיאות, ואמר
ע"ז משל למלך שיצא למלחמה והי' לו דברים
יקרים שפחד להשאירם בארמונו, נמלך
והטמין את האוצרות בתוך ערימה של זבל
ואשפה, מקום שלא יחפשו אחרי אוצרו. כזה
הוא מצבו של הרה"ק ר"פ מקוריץ זצ"ל, שיש
לו אוצרות מה יקרים ולא מצא לו מקום אחר
להצפינם כי אם באשפה שבחוצות, היינו
הגיאות. (כ"ז)

גץ אחד משלך וגץ אחד מבניך יוצא והוא
שורפן כו' האדם הישראלי צריך להכניס
לתוך עצמו, לפנימיותו שתי נציצות, ניצוץ
של יוסף שדוחה את הרע וניצוץ של יעקב
שהוא הניצוץ הישראלי. (כ"ח).

את כולם ישא רוח יקח הבל זה עשו ואלופיו,
המה שבעים האומות העומדים לבטל את
ישראל כל אחד במדה הרעה שלו, ישמעאל בלא

(כ"ה) שפתי צדיק. (כ"ו) אמר בש"ק
פרשת וישב על שלחנו הקדוש. (כ"ז) שיח
שרפי קודש ג' ועוד. (כ"ח) שיח שרפי קודש
ג'.

תרצה, עשו בלא תנאף, וכו' שנאמר 'צב גבולות עמים למספר בני ישראל כו', וזה גם מה שנאמר את כולם ישא רוח יקח הבל, ולאחר שנדחה ונתבטל כל הרע. שוב לא נצטרך לזה אלא והחוסים בו ינחל ארץ כו', היינו ארץ ישראל, יש ארץ נוד, ויש ארץ

ישראל, מי שהוא נע ונד ארצו הוא ארץ נוד, ועל דרך זה יש גם ארץ טוב, ובמדריגה יותר גדולה מזו הוא ארץ ישראל, יעקב אבינו ע"ה כלל את כל ישראל והי' הקב"ה מקפל את כל הארץ תחתיו, ולא הי' יכול להיות באופן אחר. (כ"ט)

ח נ ו כ ה

תנו רבנן מאי חנוכה כו', נראה כאילו נתכונו לתת טעם בשביל מה עשו את החג הזה, את חנוכה, כי הקשו וכי למה הי' צורך בנס, מאחר שטומאה הותרה בצבור והי' יכולין להדליק בשמן טמא, וי"ל שבזמן שביה"מ הי' קיים, ובתוך מרוצת העבודה מותר לקחת שמן בטמאה כי הותרה, אבל לחנך לכתחילה את העבודה בשמן טמא לא הותר, והרי הוצרכו לחנך מחדש את העבודה בחנוכה, ולכן הי' צריכים לשמן טהור וממילא גם לנס חנוכה.

ולפי זה מתורצת קושית הבית יוסף ז"ל שהנס לא הי' כי אם שבע ימים, דהא אם לא הי' מכירים בנס בליל הראשון, איך יוכלו להתחיל בחנוך מחדש, כשלא הי' בידיהם שמן טהור להדליקה לכל יום ולכן, בטח הכירו ביום א' בפח השמן או במה שהוא אחר, שרוצים בחנוכה ע"י הנס, ולכן ניחא שקבעו שמונה ימים לנס חנוכה. (א)

כי טובים דודיך מיין לריח שמניך טובים כ' חביבים דברי סופרים מדברי תורה,

וזה כי טובים דודיך מיין לריח שמניך, זהו נס חנוכה, והגם שזה מדברי סופרים, ואעפ"כ הרי זה פועל ביותר. (ב)

מעצם המצוה אפשר לדעת את גדלותה, לפי הדין הריהו שואל ומוכר את כסותו, והחוב הוא יותר מאשר בכל מאווד, וכל זה בגלל פרסומי ניסא, בגלל כבוד שמים והגדלת כבודו מנס, שהוא גבוה ומתועץ לטבע, ולכן צריכים לעשות לכבוד הנס יותר מיכולת האדם וטבעו, והאדם המיגע את עצמו במצוה הרי המצוה מתגלית לפניו. (ג)

מה הי' החידוש הגדול של נס חנוכה, הלא מצינו אצל רבי חנינא בן דוסא שאמר מי שאמר לשמן וידליק יאמר לחומץ וידליק, הרי שגם רחב"ד הראה נס כזה, ולמה איפוא קבעו חג בשביל אותו נס שאירע בזמן שבית המקדש הי' קיים. אותו דבר אפשר גם להקשות על קריעת ים סוף, הנזכר לנס ולפלא, והנה מצינו אצל רבי פנחס בן יאיר

(א) מכתבי החסידים. (ב) מכתבי החסידים. (ג) שיח שרפי קודש ב'.

בגמרא חולין, בגינאי נהרא חלוק לי מימד כו' כמשה ושתין רבוא כו', וי"ל הצדיק, אשר כל הנהגותיו ומעשיו הם מחוץ לדרך הטבע, מתנהגים עמו בשמים בנסים ונפלאות מחוץ לדרך הטבע, אבל בקריעת ים סוף, אז הי' צריכים להעלות את כל ישראל, ואפילו את הפחות שבפחותים, שהי' צריך להיות ראוי לנס, כי אחרת הי' נטבע, וזה הי' פלא כביר, אותו דבר בחנוכה, אם לא הי' כל ישראל ראויים לנס לא היתה המנורה דולקת, יצו שהמנורה של הצבור היתה, ולהעלות את כל ישראל למדרגה זו, זהו נס גדול. (ד)

איתא בנר חנוכה שואל ומוכר כסותו, ולמה מחויבים כאן יותר מאשר במצוה דאורייתא, אלא נס חנוכה הוא מחוץ לטבע, ולכן יש לעשות מאמץ מחוץ לדרך הטבע. (ה)

ממאן כל השמנים שבהיכל כו', הלא השמנים לא הי' בהיכל, אלא הכוונה היא שהיוונים הי' מטמאים כל המחשבות הקדרשות של ישראל, והמוח נקרא היכל והמחשבות נקראות שמנים. (ו)

וממאן כל השמנים, היינו כל המחשבות, עד אשר נתעורר חמת וקנאת ה' צבאות, כמ"ש ונקמת את נקמתם. (ז)

ולא נשאר אלא פך אחד בלבד, רמז שלעולם נשאר נקודה בישראל אשר הקב"ה מגיז עלי', שלא יהי' לה שום מגע נכרי, וע"ז נאמר

(ד) מפי השמועה. (ה) מלין חדתין. (ו) ע"פ שפת אמת. (ז) שפת אמת, ליקוטים.

מגן אברהם, ונאמר אנכי מגן לך, שהבטיח הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה שנקרא כהן, כמ"ש אתה כהן לעולם, ונקרא אדם הגדול בענקים. (ה)

נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ. איתא בגמ' מפתחות החיצוניות הן יראה, היינו שהארת נר חנוכה הוא להגיע ליראת שמים. (ט)

מזוזה בימין כו', ויש נסחאות שונות, (וכן הוא בבעל העיטור) מזוזה בימין ונר חנוכה בשמאל ובעל הבית בטלית מצויצת באמצע כו'. (י)

מזוזה בימין ונר חנוכה בשמאל, היינו שהמזוזה מביאה לאורך ימים, כמו שנאמר אורך ימים בימינה, והמצוה של נר חנוכה שהיא בשמאל מביאה לידי עושר וכבוד, שהשמאל מביא לעושר, ולכבוד בודאי מביא שנאמר תנו כבוד לתורה אשר זהו חנוכה. (יא)

איתא נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ, וזה נגד המפתחות החיצוניות כו', וזה שמירה גם בעניני עוה"ז שע"י יראת

(ח) שפת אמת. (ט) שפת אמת. (י) שפת אמת לחנוכה, ולהלן שם נאמר: ואינו מובן לי, כי אין ציצית בלילה, ואיני זוכר דבריו. אבל נראה לי כי ע"י מצות נר חנוכה נשאר הארה להפתח, כמו מזוזה, להיות רשומו בפתח הבית בכל השנה. (יא) מכתבי החסידים.

ובהודאה דכתיב ודברי נפלאותיך אשיחה כו', ולכן איתא בגמרא מהדרין ומהדרין מן המהדרין נגד ג' הלשונות, הדר, כבוד, הודך. (י"ז)

ד' יחננו יאיר פניו אתנו סלה כו', היינו שיהי' החינוך והארה אתנו, כמו שאמר הרבי מלובלין זי"ע עה"פ השיבנו ה' אליך ונשובה כו' שהקב"ה יעשה זאת, ואם כן, מה הפירוש ונשובה, הלא זה יהי' נחשב כשובו אלי, אלא אנחנו מבקשים מהקב"ה שהכל ביכלתו, שיהי' הוא העוזר ומכל מקום יקרא ונשובה, וזהו הפי' יאיר פניו אתנו, בחנוכה. (י"ח).

קבעום ימים טובים בהלל והודאה, שע"י הלל והודאה יתעורר באדם הארת הימים שיהי' נפתחים ומאירים לו. (י"ט).

תיכנו הלל והודאה יען כי זה עיקר כוחו של ישראל, כי איש ישראל כפי מה שמכניס את כל החיות להלל ולהודות לשמו ית', כמו כן הוא יכול לעורר את כל החיים להודות לה'. (כ).

הלל והודאה הוא שמחה והכנעה, וזהו נגד יוסי ויהודה, ושניהם צריכים לכל איש ישראל, כי אין שמחה של מצוה מתקיימת בלי הקדמת היראה וההכנעה שע"י היא עומדת לעד. (כ"א)

על ידי השירות והתשבחות שאומרים בסעודות חנוכה הוי סעודות מצוה,

(י"ז) שפת אמת. (י"ח) מכתבי החסידים.
(י"ט) שפת אמת. (כ) שפת אמת. (כ"א) שפת אמת.

שמים נשמר הנקודה הפנימית שלא יתמשך האהבה והרצון לעניני עוה"ז. (י"ב)

מזווה בימין, חובת הדור, ונר חנוכה, פרסום הנס, ומצותה מבחוח, דרך יציאתו, היינו ג"כ הימין. (י"ג)

¹²³⁴⁵⁶⁷ ואוצר החכמה

נר חנוכה מבחוח, היינו אף שהאדם מבחוח. (י"ד)

איתא בשם האדמו"רים פי' הגמרא פתילות ושמונים שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת, מדליקין בהם בחנוכה, היינו נשמות מבני ישראל אשר לא טהורים הם, כי נפש ר"ת נ'ר פ'תילה ש'מן, ואלו שאין להם עלי' בשבת, היינו שהאור מסכסך ואינו נמשך, נדעד וקופץ, מכל מקום יש להם עלי' בחנוכה. (ט"ו)

מהדרין מן המהדרין, ובשאר המצות אין אנו מוצאים הידור כעין זה שבחנוכה, ולמה, כי בשעה שמצאו את פח השמן לא סמכו על הנס, ולא השתמשו בכל השמן, אלא שחלקו את השמן שבפח לשמונה חלקים, עשו פתילות דקין מאד, כדי שידלקו שמונה ימים, והנה קרה נס, והפתילות הדקות האירו כפתילות עבות, ואכן כל הנס הי' ההידור, ולכן מדקדקין המהדרין מן המהדרין בהידור, ודוקא בחנוכה. (ט"ז)

הדר כבוד הודך כו' זהו בחנוכה, עת תיקון בחינת הוד, ודבר זה נתקן בהלל

(י"ב) שפת אמת. (י"ג) ליקוטים חדשים.
(י"ד) שפת אמת, ליקוטים. (ט"ו) שפת אמת.
(ט"ז) נפלאות חדשות.

וא"כ, הרי בכל סעודה שיאמרו שירות ותשבחות תהי' זו סעודת מצוה, אלא איתא בחנוכה, קבעום ועשאו יו"ט בהלל והודאה, ולא נאמר שעשאו יו"ט להלל ולהודות, היינו שע"י הלל והודאה עשאו באמת ליו"ט, וזה שייך להיו"ט, וכמו שהארה של חנוכה מביא לידי הלל והודאה להקב"ה, ככה זה לגבי היו"ט, ואם באמת אומרים שירות ותשבחות מחמת הארת הדביקות ושמתת הנס, הרי זה נחשב באמת לסעודת מצוה שנעשה ליו"ט אשר מחויבים בסעודה. (כ"ב)

בשולחן ערוך או"ח הלכות חנוכה כתוב שסעודת חנוכה רשות היא, הניחו לנו איפוא את הסעודות הללו לרשות, כדי שאנחנו נעשה מהן סעודות מצוה. (כ"ג)

המהרש"ל ז"ל כתב שיש לאמור, שירות ותשבחות בסעודות של חנוכה, כדי לעשותן סעודות מצוה, בפורים לעומת זאת, הרי היו"ט הוא במשתה ושמחה, וחנוכה בהלל והודאה, משום דבפורים נגזר להשמיד להרוג ולאבד ולכן השמחה הוא במשתה, וחנוכה זממו להשכיחנו מתורתך ולהעבירנו מחוקי רצונך, ולכן היו"ט הוא בהלל והודאה, תענוג רוחני, ולכן כשאומרים שירות ותשבחות יש להלל והודאה, ממילא הוא יו"ט וגם סעודת מצוה. (כ"ד).

קבעו יו"ט בהלל והודאה, ובודאי שזה מביא גם חיים, שנאמר לא המתים יהללו כו'.

(כ"ה)

(כ"ב) שיח שרפי קודש ב'. (כ"ג) שיח

שרפי קודש ב'. (כ"ד) מפי השמועה. (כ"ה) שיח שרפי קודש ג'.

איתא אם אומרים שירות ותשבחות הרי זה סעודת מצוה, למשל אם איש כפרי משדך את בנו עם בת תלמיד חכם, הרי אין הת"ח צריך לדרוש מהאיש כפרי שישמח במה שזכה, אלא הכפרי צריך לשמוח ולעשות סעודות יען שזכה להתקשר עם ת"ח, וככה זה לגבי סעודות חנוכה, הקב"ה אינו תובע מאתנו, אבל אנחנו צריכים לשמוח ולעשות ע"י שירות ותשבחות סעודות מצוה. (כ"ו)

הפ"ז מקשה למה אין עושים גם בחנוכה סעודת מצוה כמו בפורים, הלא הרי גם בחנוכה הי' הצלת נפשות. וי"ל, הרמב"ם ז"ל פסק להלכה אם אומרים לאדם עבוד עבודה זרה ואם לא נהרגך מחויב הוא ליהרוג ואל יעבור ואם עבר ועבד ע"ז הריהו עובר רק על מצות עשה של ונקדשתי בתוך בני ישראל, ואם רוצים סתם להרגו וע"י עבודת ע"ז הרי ביכלתו להציל את עצמו, הריהו עובר ע"ז גמור אם ח"ו עבר ועבד, חייב על זה מיתה, ועתה מתורצת הקושי' למה עושים בפורים סעודות ובחנוכה לא, בפורים הרי רצו להרגם, ועל ידי עבודת ע"ז הי' ביכלתם להציל את עצמם, ואם הי' עושים את זה ומצילים את עצמם, הרי אז הי' עובדי עבודה זרה ממש וחייבים מיתה, ולכן, ע"י הנס ניצלו ממות ולכן עושים סעודות, ובחנוכה, הרי נגזר עליהם לעבור על מצות, ואם הי' נהרגין הרי הי' מקיימין את מצות ונקדשתי בתוך בני ישראל ומקדשין את שם ה', ולא הי' כאן הצלת נפשות ע"פ הדין והנס מנע אותם מלקדש את שם שמים לפי הדין, ולכן אין עושים סעודות. (כ"ז)

(כ"ו) שיח שרפי קודש ב'. (כ"ז) מפי השמועה.

איתא בפורים לא אמרינן הלל משום דאכתי עבדי אחשורוש אנן, ואמנם גם בחנוכה אכתי עבדי אנן ובכל זאת אומרים הלל, אפשר לומר שבפורים לא היתה הגאולה שלימה בשעת הנס, אבל בחנוכה, אז בשעת הנס היתה גאולה שלימה, ובכל שנה מתעורר הנס וכח הגאולה אשר ע"י יכול האדם לקרב את עצמו לשי"ת ואל התורה, ולכן אמרינן הלל. (כ"ח)

חנוכה ופורים הם ימים טובים בימי החול, ובגלל זה כוחם חזק מאד, בחנוכה חל ד"ח טבת ואיתא בשם המהר"ל מפראג ז"ל ששם החודש טבת מורה כי הימים מתחילים להתגדל על חשבון הלילות. הארת הנס מאירה על אור הטבע, המחשיך עוד, ולכן בגלל דאיתא שבט"ו באב הי' יו"ט יען שתשש כחה של החמה, בא אור הנס של חנוכה בתחילת החודש ומתשש את כחה של החמה ע"י הארתה על אור הטבע. (כ"ט)

לשנה כו' עשאום יו"ט בהלל והודאה, היינו שיהי' הארת הימים בזה, שיוכל כל איש מישראל לראות כי הכל מהשי"ת, שזה עיקר עבודת כל איש מישראל, שנקרא יהודי בשביל זה, כמ"ש כי אתם המעט, ממעטין עצמכם כו'. (ל')

איתא בגמרא לשנה אחרת קבעום כו' ולמה לא קבעו מיד, וי"ל שבכל החגים והמועדים נתעורר הנס על העבר, כמו

(כ"ח) שיח שרפי קודש ב'. (כ"ט) שיח שרפי קודש ג'. (ל) שפת אמת.

פסח, יציאת מצרים וכדומה, וכאן לא רצי לקבוע את הנס לכתחילה, כי אולי לא יתעורר הענין לשנה הבאה, ולכן חיכו שנה ואז קבעו חג. כשראו שהארת הנס מתעורר בזמן הזה תמיד. (ל"א)

נאמר זכר עשה לנפלאותיו, שהנס פועל כמו בימים ההם כן בזמן הזה, בכל עת ועת. טמאו כל השמנים היינו שטמאו את החכמה והדעה ומכל מקום, נשאר פח אחד, היינו, הנקודה הישראלית, כח אשר בכל ישראל למסור את נפשם על קדושת שמים וזה הוא אמונה, כוחו של אברהם אבינו ע"ה, שהי' מונח בחותמו של כהן הגדול היינו ג"כ אברהם אבינו ע"ה שנקרא כהן שנאמר אתה כהן לעולם. ולא הי' בו להדליק אלא יום אחד, היינו האמונה, שנאמר ויהי בוקר יום אחד, שהקב"ה הוא יחיד בעולמו, ובנקודה זו ניתנה ברכה מן השמים שידליק ח' ימים היינו, גם כל שבע המדות שיוכל להיות זכרון בדברי תורה, כמו שהיתה אז הגזירה להשכיחם מדברי תורתך. (ל"ב)

זכר עשה לנפלאותיו, שבגלל המצוה נעשה זכר שיתעוררו הנפלאות שהי' בימים הללו. (ל"ג)

נאמר נכון לבו בטוח בה' סמוך כו' ס"ת חנוכה, היינו שבחנוכה מתחזקין בני ישראל בגלות, ובטוחים בהשי"ת, שגם זה רק לטובה, וסמוך לבם עד אשר יראו בצריהם, שהיא הגאולה. (ל"ד)

(ל"א) מכתבי החסידים. (ל"ב) שיח שרפי קודש ב'. (ל"ג) שפת אמת. (ל"ד) שפת אמת.

כי מדרבנן הרי זה נקראת תשובה גם בלאו הכי, והראי' מקנין, אנו חזינין דמדאורייתא אינו קונה אלא ע"י שנוי דלא הדר, ומדרבנן אף שנוי דלא הדר מועיל, וכן הדבר לענין תשובה. (י"ז)

ג' חנוכה יש להניח למטה מעשרה, היינו רשות הרבים, רמז שהקב"ה מוריד את הקדושה למטה מעשרה, לרשות הרבים, ועי"ז שורף את הנחשים והעקרבים שברשות הרבים, ולכן גם סמכו את הדרש של הבור ריק אין בו מים אבל נחשים ועקרבים יש בו להדין הזה שבגר חנוכה כדאיתא בגמרא, שהזוה"ק מקשה מאחר שכוונת ראובן היתה להצילו למה זאת יעץ להורידו למקום נחשים ועקרבים, אלא שיוסף שרף את הנחשים והעקרבים. (ל"ח)

איתא ארבע מלכיות, כל אחד כנגד אות אחר מהשם הקדוש, וי"ג השתחויות נתקנו ¹²³⁴⁵⁶⁷אח"י כנגד י"ג פרצות שפרצו היונים בהיכל, היינו שנתגברה כח הקליפה לעשות י"ג פרצות ואפילו כנגד שבט לוי המקודש. ויון הוא ירך דנחשתא, וכל שאינו כורע במודים נעשה שדרתו לנחש, ולכן נתקנו י"ג השתחויות. (ל"ט)

על מלכות יון נאמר וירכתי' די נחש, באשר הוא מכוון למנוע מבני ישראל כח ההודאה והכריעה לה', כענין שאמרו חז"ל מי שאינו כורע במודים שדרתו נעשה נחש, ולכן בחנוכה תקנו הודאה. (מ)

חנוכה נקרא ע"ש החנוך, והחנוך מחנוכה הוא לדורות בכל שנה ושנה צומח מהארת הנס ומהדלקת הנרות ומכח המצוה חנוך, לקרב את האדם להשי"ת ע"י התורה, וכמו אז, בעת הנס היתה הארה בכח גדול הרי עלינו לשמור על הכח הזה בכל שנה ושנה, וזהו דאיתא הרגיל בנר חנוכה, והחנוך של חנוכה, כמו שנאמר נר לרגלי דבריך כו', ונאמר חנוך לנער עפ"י דרכו כו', גם כי יזקין לא יסיר ממנו ; כו', הגם שהחנוך הוא עפ"י דרכו מכל מקום מחזיק החנוך עד אשר גם כי יזקין לא יסיר ממנו, שישאר אותו כח ההתחדשות וממילא שורף את כל המבטלים כמו שלמדנו מצות גר חנוכה עד דכליא רגלי דתרמודאי, שמקצץ רגליהם. (נ"ה)

חנוכה טוב לתשובה, יען שתשובה קדמה לעולם ומי שהוא מוטבע בעולם קשה לו לעשות תשובה, אשר באה מחוץ לטבע של העולם, וחנוכה, בעת הארת הנס, הגבוה מהטבע שהוא מחוץ לטבע, הריהו יכול אז להגיע לתשובה. (נ"ו)

הרמב"ם ז"ל כתב בהלכות תשובה שהתשובה הוא עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לכסלה כו' ע"ש, וזהו דבר קשה מאד, וחסו רז"ל על גשמות ישראל לבל ירח ממנו נידח ולכן תקנו מצות נר חנוכה למטה מעשרה, יען שגם להגרועים והשפלים המושלכים ארצה, יזרח האור ושיוכלו לשוב בתשובה שלימה, ומה שכתב הרמב"ם ז"ל עד שיעיד עליו בעל התעלומות היינו מדאורייתא,

(ל"ז) ((מכתבי החסידים. (ל"ח) שיח שרפי

קודש ב'. (ל"ט) מכתבי החסידים. (מ) שפות אמת.

(ל"ה) מכתבי החסידים. (ל"ו) מכתבי החסידים.

עיקר הנס של חנוכה הי' שהיהודים ניצלו מרשעי ישראל ונפדו מידם, ומה שאנו אומרים בתפילה ובעת ברכת המזון רבים ביד מעטים טמאים ביד טהורים, משמע רשעי ישראל כפי שנראה גם מהכתובים. (מ"א)

חנוכה הוא על שיצאו מגלות יון וחזרו לבוא להתחדשות, ומקודם היתה ההתחדשות בגלות בתוך הטבע, וכל נס הוא למעלה מהטבע, ומביא לידי התחדשות. (מ"ב)

חז"ל רמזו במשנה מחג ועד חנוכה מביא ואינו קורא, ולא אמרו עד כ"ה בכסלו כדי לרמז כי שמחת החג מאיר עד לחנוכה. (מ"ג)

ר"ח טבת שחל תמיד בחנוכה מקבל בודאי את הארות מהנרות של חנוכה לכל ימי החודש, כי בראש תלוי כל החודש, וטבת הוא מלשון הטבת הנרות. (מ"ד)

אנו מברכים שעשה נסים על ריאת נר חנוכה, כי הארת הנסים הם בנרות. (מ"ה)

איתא בגמרא הדלקה לאו עבודה היא, וזה בשביל שמקור הדין הוא מהדלקת המנורה, ולמדנו בהדלקת המנורה, להעלות, שתהי' השלהבת עולה מאלי', פירוש, שהוא יהי' רק הגורם להדלקת המנורה והיתר יעשה בידי שמים, ולכן הי' מתחיל מנר המערבי ובה

(מ"א) שיח שרפי קודש א'. (מ"ב) שפת אמת (מ"ג) שפת אמת. (מ"ד) שפת אמת. (מ"ה) שפת אמת.

הי' מסיים להראות, שהאור בא מהחושך שזה נקרא מערבי, וזה מה שאמרו יעקב תיקן תפילת ערבית. (מ"ו)

איתא בש"ע שאין הנשים עושות מלאכה כל זמן שהנרות דולקות, ולכאורה קשה למה נשים דוקא, וי"ל דלדידן קי"ל דהדלקה עושה מצוה ממילא כשנגמרה עשית המצוה בשלם הי"ט, אבל הנשים, העיקר אצלן הוא פירסומי מצוה, ולכן כל זמן שהנרות דולקות זהו ההלל וההודאה שלהן, וממילא אצלן יו"ט ואסור להן לעשות מלאכה. (מ"ז)

ענין מחלוקת בית שמאי ובית הלל אי מוסיף והולך או פוחת והולך הוא, בית שמאי סברי סור מרע הוא העיקר, ולכן פוחת והולך, ובית הלל סברי עשה הטוב הוא העיקר ולכן מוסיף והולך, וזהו ג"כ כדאיתא אצל יוסף, שהקדים את מגשה לפני אפרים ויעקב הקדים את אפרים לפני מגשה, כי מגשה היינו נשני אלקים שכחי עמך ובית אביך כו' וחשב יוסף את זה לעיקר, ויעקב אבינו ע"ה ראה כי אין הכל מוכן ולכן הקדים את אפרים כדעת בית הלל. (מ"ח)

בית שמאי אומרים נר חנוכה פוחת והולך ובית הלל אומרים מוסיף והולך כו', נר חנוכה יש לו ב' ענינים, א' ששורף את הרע, הנחשים והעקרבים, המה ע' האומות, שהם המחשבות הזרות ומדות החיצוניות אשר מסבבים את ישראל כמו שנאמר יצב גבולות

(מ"ו) מכתבי החסידים (מ"ז) שיח שרפי קודש ב'. (מ"ח) שפת אמת.